

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S.D.P.B.

Coll. No. 148.

Title GRHAKARMA

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 148

Subject :

Title : *U.S. Vaidya*

Author :

Scribe :

Date of the work :

Date of the Ms. :

Place of the work :

Place of the Ms. :

Size : 10" by 3"

Extent :

Language : *Sanskrit*

Script : *Devanagari*

Remarks :

॥ बुधा बुधिमः शीगणे जाय ॥ गृहकर्मलिखते ॥ यस्या चमो गृहं कर्तुं वांछति ॥ अथ वा
 निःपुत्रे गृहे पि ॥ उडंबरशाखया त्रिः परिलिखेत् ॥ इत्याद्या य ॥ मि ॥ इति मंत्रेण गृ
 हमध्ये स्तुं डिलं ज्ञवा ॥ आवमनादि आन्य नागां तं ज्ञवा ॥ बुको सिकस्या सि ॥ ह ॥ अ
 स्मादेवाना ॥ तरेण स्वाहा ॥ २१ ॥ इति जुहोति ॥ सि ॥ इति तानादि तं ज्ञो एं समापनीय ॥ त
 तो गृहं सूत्रयि च पूर्वस्यां दिशि द्वारं कल्पयि च ॥ दौ गत्तौ खानयेत् ॥ तनोदत्ति
 एस्यां दिशि द्वारं प्रदे शो एवमेव ॥ पश्चिमायां दिशि एवमेव ॥ एवमुत्तरस्यां दिशि ॥
 मध्ये एकगत्तौ ॥ नवगत्तानि खानयि चाते पुनवगत्तैषु उदक सपिर्मि मंत्रं प्रक्षिप्य ॥

॥ ठ ॥ ॥ नतः नवग्रहमरेव कार्यो मंजपः कुंजमेव च ॥ स्तुं डिलं रुद्रकलशं मृ
 चिजां वरणादिकं ॥ १ ॥ कुशं जी च मिसंस्कार पूर्वधि श्रयणा निका स्थापनं ॥
 च ग्रहादीनां पूजा मंहे पतमनः ॥ २ ॥ शितानि धारणाद्या न्य नागां ता च कुशं
 जि का ॥ समिदा न्यं च मूलां च होम स्तिलय वैः क्रमात् ॥ ३ ॥ पचांग रुद्रजपनं
 त होम म्मदशांशक ॥ ग्रह पूजा र्घदानं च तनः प्रार्थनं कल्पनां ॥ ४ ॥ वक्रि पूजा
 बले र्दानं पूजा हितिरनः परां ॥ सि ॥ इति तत्सर्विका बहि होमां ता च कुशं जि का
 ॥ ५ ॥ होम म्मदक्षिणानां च न्यस्या श्वैव कल्पनां ॥ अनिषेकादि मांगल्यां ता

यदुत्तान्त्रितम्यच॥६॥प्रणीतानांविमोकादिशांत्यताचक्रांष्टिका॥वि
 मर्जनंग्रहरीनांपदार्थानामयंक्रमः॥७॥स्थानगोत्रमवितायहोमयंक्र
 रुतेद्विजः॥नतत्फलमवाप्नोतिननुष्यन्तिनेग्रहाः॥८॥अकेजानःक
 लिगेषुयामुनेषुचवं६माः॥अंगारकस्तथावत्यांबुधोवैकोशालेस्मृतः
 ॥एषुक्रैजोजकटेजातःपश्चाद्देशेवृहस्पतिः॥शनैश्चरःसौराक्ष्यांराहु
 र्वरैरेकेनथा॥१०॥पर्वतेपर्वतेचैवजाताःसर्वत्रकेनवः॥८॥काश्यपसो
 गोत्रमादित्याय॥आत्रेयसगोत्रंमोमम्यांनारदाजसगोत्रमंगारकस्य

॥आत्रेयसगोत्रंबुधस्य॥आंगिरसगोत्रंवृहस्पतेः॥कौरव्यसगोत्रंशुक्रस्य
 काश्यपसगोत्रंशनैश्चरस्य॥जैमिनिमगोत्रंराहोः॥पिपीनसगोत्रंकेतूनां॥
 गुरुद्विजश्चतुर्गुनंदनश्चक्षत्रंम्यचसूर्योर्धरणीमुनश्च॥विश्यःशशांकःशि
 शिनंदनश्चशेषाश्चक्षत्रागगनेवरामनाः॥१४॥आदित्यस्यविशाखेचवं६
 म्येवचक्षत्रिका॥पूर्वाषाढाधरासूनोधनीथैवबुधस्य॥१५॥गुरोरुन
 रफाल्गुन्यांशुक्रस्यपुष्यनक्षत्रं॥शनैश्चाराहिलोसेयाराहोनरणीरु
 यते॥१६॥कतुनांचतथाक्षेपानक्षत्राणिस्मृतानिहि॥सप्तम्यांजाम्ब

तेजातोऽष्टम्यां नाम्बरनंदनः॥१७॥ नवम्यां नागविज्ञा नोदशम्यां मंगलसुधा
 एकादश्यां गुरोर्जतिोद्दश्यां सोमनंदनः॥१८॥ सोमः जलचक्रद्विषां
 पौर्णमास्यां वद्विषुः॥ यावद्दृष्टं पश्यंति तावज्जातास्तु केन वः॥१९॥ आ
 दित्येकपिलो नामपिंगलः सोम उच्यते। धूम्रकेतुस्तथानिमेजदराप्रिव
 धेस्मृतः॥२०॥ गुरुदैवशिखी नामशुक्रैर्जवतिहाटकः॥ शनैश्चरेमहा
 तेजाराहोकेनोक्तताशनः॥२१॥ अथविधिः॥ मंडपः षोडशस्तंजः॥ च
 तुरस्रं कुंजं॥ चतुरस्रं हस्तं विशालं सर्वतः॥ अंगुल १२ होमार्थं स्मृति

कुंठुं संहिलवाश उ-अं य प्रद्रापि
ठं ग्रहपिठं द्रवा उ-उ-र

गणपिठं अं वि का पिठ उ. अं १२ वि स्तार अं १२

लकुंजवतुरस्रचंगुल२४उच्चैः॥ अं०१२स्थापनार्थम्॥ अं०३०ग्रहस्थापन
 र्थम्॥ इलवतुरस्रचंगुल०३०उच्चैः॥ अं०१४उन्नत१२यः॥ एवंविधंकर्त्तव्यं॥ मु
 ष्टिमात्रंशतार्द्धचरानेवारन्निमात्रकं॥ मङ्गलेचयज्ञोनायक्यक्रियाक्रि
 डंकरात्मकं॥ १॥ इहस्त्रिमयुतेचैवल्लक्ष्मणेचउष्टुरं॥ २॥ अष्टहस्त्रमात्र
 कं॥ कुंजकोटिहोमेचनाधिकं॥ मुष्टिमानमिनिवदमुष्टिहस्त्रमात्रमित्य
 थः॥ ततोवरणं॥ आचार्यः१॥ प्रहाणां ब्राह्मणाः॥ एजापकानस्यप्रकारः॥
 उदस्युखोयजमानः॥ उपविशति॥ आचार्यः॥ इति॥ निमुखः॥ तत्रयजमान

प्रयोगं पठति॥ अथ श्रीब्रह्मणे द्वितीयपरादेशी श्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतम
 चंतरे अष्टाविंशतितमकलियुगे प्रथमविजागे श्रीमन्मृपविष्णुमार्कसमय
 तः संवत्सराणां एकोनविंशत्यधिकसंवत्सराणां संवत्सरेषु समनिकां
 तेषु प्रजापतिनाम्नि संवत्सरे॥ दक्षिणायने श्रीसूर्ये अथवा उत्तरायनगतेश्री
 सूर्ये अमुकशतौ। अमुकमासौ। अमुकपक्षौ। अमुकतिथौ। अमुकदिनौ। अ
 मुकं नक्षत्रौ। अमुकयोगौ। अमुककरणौ। अमुकस्ते चंद्रौ। अमुकस्ते सवित
 रौ। अमुकस्ते देवगुरौ। शेषेषु ग्रहेषु यथा स्थानस्थितेषु मनु। एवं गुणवि

४

शिष्टेषु एकांते जंबूद्वीपे नारतवर्षे आयुर्विंशतिरगतब्रह्मावर्त्त एकदेशे
 । कुमारिकाक्षेत्रांतरवर्त्तिनि श्रीसोमेश्वरक्षेत्रे महानद्याः श्रीतपस्याः दक्षिणे
 तटे अस्मिन् सकलकल्याणवर्त्तिपुण्यमंजपायतने देवब्राह्मणाचार्यसंनिधौ।
 एवं गुणविशिष्टेषु एते देशाः सुतस्य विवाहोऽवकर्मप्रारंभनिमित्तं सवित
 परिहाराय सर्वकामममृष्यसर्वदरितोपशान्त्यर्थं अविघ्नैककर्मणां सिध्यर्थं
 गणेशां विक्रयोः प्रीत्यर्थं आदित्यादि नवग्रहाणां प्रीत्यर्थं आदित्यादि नवग्रहा
 णां मानुकलार्थं नवग्रहाणां निकर्मणि अमुकवेदमूर्ते आचार्य एतत्ते पाठ्यं॥

एषवोऽर्थः॥ पूजा॥ स्वस्तिनेदो॥ उ॥ पादप्रक्षालनं॥ आचमनं ब्राह्मणं नि एवं स
 वेष्वां न वग्रहशानिकर्मणि अमुकवेदमूर्तेऽभिक् एतन्नेपाद्यं॥ एषवोऽर्थः॥
 पूजा॥ स्व० उ॥ पादप्रक्षालनं॥ आचमनं॥ एवं स वेष्वां॥ अमुकवेदमूर्तेऽभिक्
 क एतन्नेपाद्यं॥ इत्यादि॥ आत्मपादप्रक्षालनं॥ आचमनं॥ ननः कुंजो ग्रे अ
 वायुर्विनिमुख उपविशेत्॥ यजमान उत्तरानिमुख आचमनं प्राणायाम
 कयति॥ पुनराचमनं॥ स्वस्तिनो मिमीतां॥ मदि॥ श्रीगणेशाय नमः॥ ३३ अप
 वित्रः॥ विः॥ इदं॥ सुरे॥ सप्तव्याधा॥ नमः॥ स्वायै स्वाहायै॥ स्पशच्चिवर ए आहो

पहाणं॥ सु॥ धु॥ न॥ उपास्मै ग० मधु३ अत्राय अमुकमासे पत्तेतिथौ दि
 नेयथा वर्त्त० एवं गुण० यौ सुतस्य विवाहो सव० र्थं च॥ आदित्यादिन वग्रहणं
 प्रीत्यर्थं आदित्यादिन व० मानकूलार्थं न वग्रहशानिकर्मणि आचार्यप्रमुख
 नां सचिज्ज्ञानां ज्ञापकस्य वर एमहं करिष्ये॥ उ० कुरुष्वेति ब्राह्मणः॥ अमुकस्य
 न अमुका अमुकशर्मन्धे चाकृत् करत्ति एन म्बालीपाके नाहं यत्त्यो नत्र
 चामाचार्यवृत्ते॥ वृणीहीत्याचार्यः॥ वृतो म्मानिवा॥ पुष्मान् सचिक् ज्ञापक य
 जमान अत्तनान् विकिरंति मावृणे॥ वृणी॥ इति सर्वे वृताः स्मः इति वा॥

ब्राह्मणानां अन्नचंदनादि पूजा। यथादत्तं चर्वनं आवायप्रमुखं च चिज्ञापके
 न्योऽहं संप्रददे। यो यस्य विनागः सप्रतिष्ठतां। इमानि अर्चिता निज्योतां पि।
 अर्चनविधेः परिपूर्णतास्तु॥ आचमनं॥ उच्छुविस्वः॥ उच्छुत्तयन्नवमीमदं
 तत्प्रिया॥ यवप्रक्षेपः॥ यथादास्यमानानि तृप्तिपर्यंतानि नोजना
 नि आवायप्रमुखे न्योऽहं संप्रददे॥ यो० तां॥ पुण्याहं दीर्घमायुरस्तु। शि०
 सौ० अ० दी० पु० वृ० ध० इ० अ० यत्पाप० हि० अस्य स चिज्ञापकवर
 णः प्र० यं॥ आवा० ददे॥ या यस्य वि० तां॥ उदस्ति एषां उ० ब० दी० य० नि०

5

आदि० तां॥ प्र० स्था० व० उ० अनिवादयामि० पु० ३ पुण्याहं॥ ३ रुद्रिन्नवंतो
 ब्रुवंतु॥ ३ कल्याणं॥ ३ स्वस्ति नवंतो॥ ३ अस्य॥ ३ चिरज्ञापकवरणकर्मणि
 यन्मू० स्तु॥ गृहे० उ० स्तु॥ यन्नमानस्य मांगल्यं॥ आशीवादाश्च॥ ततो यजमा
 नं नालिकेरंगृहीत्वा॥ अस्य यागस्य निःष्यसे नवंतो न्यर्धिता मया॥ सुप्रसादं प्र
 कर्त्तव्यं कर्मेति दिधि पूर्वकं॥ इति वरणं॥ ७॥ ततः कुशं जी॥ बहिर्ब्रह्मा प्रणीताप
 वित्रेष्ठः श्वेदिन्या आर्ज्यं धान्यं चरुं स्थालीं श्रवः श्रवः कृमेत्त एव स मित् दत्ता
 पूर्णपात्र इति क्रमात्॥ एतानि कुंज उन्नरतः प्रावन्तं स्नानि क्रमेण सादये

त्॥ आवमनं॥ प्राणायामः॥ स्वम्ययनं॥ पंच नृ संस्कारः॥ अग्निं प्रणयनं॥ परि
 मं हनं॥ आषाटकं॥ ब्रह्मासनं॥ प्रणीतासनमात्मासनं॥ वा॥ अग्नेर्दक्षिण
 तो ब्रह्मस्थापनं॥ नृत्तुवः॥ स्वः॥ रिति पुष्पेरचनं॥ उत्तरतः॥ प्रणीता प्रणयनं॥ उ
 कोवः॥ प्रणयतीति पूरणं॥ दक्षिणं जान्वा चूरणं॥ प्रादेशेन मापयिच्वा॥ ऊचो
 न छिनत्ति पवित्रे स्त इति पवित्रं छेदनं वैष्णव्या॥ वित्यस्युत्तलं॥ पवित्रायां
 त्रिः पयुत्स्य॥ महीनां पयो मात्याति॥ प्राज्य स्थात्मा मादाये पेचेत्यधिश्चात्मा॥
 म्भवः प्रनयनं॥ प्रोत्तलं संमाजर्जनिं पुनः प्रनयनं प्रोत्तलं॥ स्कृत् संमाग

स्त४

प्रनयनं प्रोत्तलं मेत्तलम्य स्कृत् वत्तलं॥ उऊर्जे च॥ इत्यदगुह्यम्य॥
 स्कवे उदकं लचा॥ उमविउ ह्वा प्रमवउत्तुनाम्य छिंदेण पवित्रेण वसोः स्त
 यम्य रश्मिनिः॥ इत्याज्य संस्कारः॥ मविउवः॥ निः॥ इत्यदक संस्कारः॥ इवि
 ग्रहणं॥ आदित्याय सोमायां गारकाय बुधाय चरुम्य नये शुक्राय शनैश्च
 राय राहवे कैत्र्यो जुष्टो गृह्णामि॥ इचउथे हिंसी॥ आदित्याय० न्यो जुष्टमा मा
 दयामि॥ आदित्याय० न्यस्त्रा जुष्टं प्रोत्तामि॥ पवित्रां न्यां स्कवोदकेन प्रोत्त
 लं॥ समिदादिकं प्रोत्ता॥ शेषोदकं प्रणीता सुमुक्ता त्रिः प्रत्ता लनमधिश्य

णं॥७॥ततो ग्रहादीनां स्थापनं॥याज्ञवल्क्यः॥सूर्यः सोमो मही पुत्रः सोमपुत्रो
 बृहस्पतिः॥शुक्रः शनैश्चरो राहुः केतुश्चैते ग्रहाः स्मृताः॥बृहन्नमंजुलमादि
 त्याय॥चतुरस्रं सोमाय॥त्रिकोकोलमंगारकाय॥बालंबुधाय॥दीर्घचतु
 रस्रं बृहस्पतये॥पंचकोलं शुक्राय॥धनुः शनैश्चराय॥राहुवैश्वर्ष्यं॥केतो
 धनं इति॥ताम्रकातुस्फटिका शक्रचंदनश्च लंका बुधौ॥रजतादयः सो
 मा मातृकां स्यात्कायश्रिः क्रमात्॥स्ववर्णैर्विपटलेख्या गंधैर्मंडकेषु वा
 ॥वर्णस्तु॥नामकरांगारकौ रक्तौ शुक्लौ शुक्रनिशाकरौ॥पीतौ बुधौ गुरु

श्वैव शेषाः सप्त ग्रहाः स्मृताः॥यथा वर्णं प्रदेयानि वासां मित्रसुमानि च॥७
 ॥इति याज्ञवल्क्यः॥द्वादशांगुलमादित्यां सोमं च द्विगुणं लिखेत्॥अंगार
 कं बुधं वापि लिखेद्देवचतुरंगुलं॥षडंगुलं गुरुं चैव लिखेच्छुक्रं नवांगुलं॥च
 तुरंगुलं केतोरिं सोमादयं गुलाधिकं॥लिखेद्वाक्रं नतः केतुः मध्यं द्विगुलं
 मेव च॥मध्ये बुधनास्करं विद्याच्छिन्नं पूर्वदक्षिणे॥दक्षिणे लोहितं विद्याद्बु
 धं पूर्वोत्तरेण च॥उत्तरेण गुरुं विद्यात्पूर्वेणैव बुधनागर्वां पश्चिमेन शनिं वि
 द्याद्वाक्रं दक्षिणे पश्चिमे॥२॥पश्चिमोत्तरतः केतुं स्थाप्या वैशुक्लतंडलैः॥

शुक्राकौ प्रादुस्वो ज्ञेयौ गुरुमौ म्या बुदस्युवौ ॥३॥ प्रत्यस्युवः शनिमौ मः शे
षादक्षिणतो मुखाः ॥ ॥ अग्निरापो धरा विष्णु रिं दे शाल्यो प्रजापतिः ॥ साप
राजी तथा ब्रह्माग्रहाणां देवताः स्मृताः ॥ ॥ ईश्वरोऽपि तथा स्कंदस्तथा नारा
यणः स्मृतः ॥ ब्रह्माशक्रो यमः कालः शिन्नश्चेत्यधिदेवताः ॥ अग्निदक्षि
णतः सूर्याक्षिंशु रुन्नरतो रवे ॥ आप उत्तरतः सोमाऽऽमादक्षिणतस्तथा ॥ न
मिः पश्चिमंतोनौ मास्कंदो दक्षिणतः स्मृतः ॥ विष्णुः प्राच्यां बुधाच्छाप्पश्चा
न्नारायणः स्मृतः ॥ इंद्रः पश्चाद्गुरोश्चैव ब्रह्मास्थायोऽथ पूर्वतः ॥ इंद्राणी पश्चि

मेषुक्रात्रां व्यामिद्रस्तथैव च । प्रजापते नैर्ऋते उराने राग्रेय तोयमः ॥ सारपराह्ण
नैर्ऋते उराहोः कालो पराजिते ॥ के तो राग्रेय तो ब्रह्मा विन्न गुप्तास्तु निर्ऋति ॥ दि
कालास्तु दशैवे न इन्द्रो ग्रियमनिर्ऋती ॥ वरुणः पवनः सोमश्चो ब्रह्मा ॥ शिव
पि ॥ आद्या अष्टौ दिक्पालाः प्राच्या दिक्षी शान्यां तास्तु दिक्षु प्रदक्षिणं प्रतिदि
शमे कैक इत्येवं स्थाप्याः । नवश्शिनी प्राच्यो मध्ये देसमस्तमस्तु खः ॥ पश्चिमा
वायव्यो मध्ये ॥ इन्द्रो ब्रह्मायमो वायुर्वरुणश्चेति लोकपालाः ॥ लोकपालाः स
यदि न रत स्थाप्याः ॥ शानेरी शान्यां के तो राग्रेयां सूर्याक्षयव्यां गणपतिः ॥

गणपतेरुत्तरतो जानवेदाः॥ गणपतेः पूर्वतः क्षेत्रस्य पतिः॥ गणपतेर्नैऋते वा
 स्तोष्यति॥ जानवेदम उत्तरतो मरुतः॥ ग्रहमंजलस्यैशानकोणमारन्यप्रद
 क्षिणं लतिकादिनक्षत्राणामभिजितामहाष्टाविंशानि संख्याकानां प्रति
 दिशं सप्तसप्तदेवताः स्थाप्याः॥ ततः आचार्यो ग्रहपीठादीशान्यामकाले
 बुधं जलपूरणं रुद्रकलशं स्थापयेत्॥ तत्र कारः॥ ॐ स्योना पृथिवी० यः॥ इति
 पृथिव्यं निमंत्रणं॥ अनिऊदं न० वृषो॥ कलशा निमंत्रणं॥ ॐ नृनुवः स्व
 पूरणं॥ या उषधीः० उषधिप्रक्षेपः॥ आयुष्यं व० मा॥ मुद्रापनां अश्वत्थे० पंच

१०

पल्लवप्रक्षेपः॥ वटाम्रजं वृक्षच्छोडवराणां पंचपल्लवाः॥ इदं ते पा०॥ उपरिपि
 धानपात्रं॥ याः फलिनी० नालिकेरपृगादिफलानि पिधानपात्रो जापको रु
 द्रजपं करोति॥ ततो ग्रहादीनां प्रतिष्ठा॥ पूजासंक्षेपेण॥ तदिधिर्वक्ष्यते॥ ग्रहा
 दीनां स्थापनमुक्तमधुना उक्त्वा पन हवंनाद्यर्थं मंत्रा उदाह्रियन्ते॥ अथ म
 न्त्राः॥ ॥ आलक्ष्मेनाथाय स्वाग्निर्मूर्ति उद्बुध्य धं बृहस्पते अतिष्ठ क्रंते अ
 न्यच्छमग्निरग्निनिःकया तश्चित्रः केतुं ल एव निति ग्रहमंत्राः॥ ठ॥ अग्निं ह
 तमस्मै स्योना पृथिवीदं विष्णुरिंद्रश्रेष्ठानिंशानीमा सुनारिषु प्रजापतेन

चदायंगो ब्रह्मणस्पतेऽत्रातारमिंद्रं परेयिवांसं कायमानः च नश्चित्र ऊत्से
 त्यधिदेवतामंत्राः ॥ ७ ॥ आतारमिंद्रं च नोऽत्र ग्रेयस्मिन् च प्रताययि रुद्र
 मंवरुणानोनियुद्भिर्वयं मामतमीशानमस्मे रुद्रास्यो नाष्टयिवातिदश
 दिक्पालमंत्राः ॥ ८ ॥ एंद्रमानसि ब्रह्मणस्पते परेयिवांसं वायवायाहिवरु
 णः प्रावितेति पंचलोकपालमंत्राः ॥ ९ ॥ गणानां चांजातवेदसे च नस्यप
 तिनावास्तोष्यते प्रतिमरुतो यस्य हिति पंचगणपत्यादिमंत्राः ॥ १० ॥ अग्नि
 ऋषिः प्रजापत आयायस्व कुरु प्रायादिति द्यौर्वृहस्पते अतिकालिको

११

नामोदीरतां नगप्रणेत रुज्जुनीतीनः सविता पश्चातादि रुचष्टारं वायवाया
 हंशग्री आगतमानो मित्रावरुण आतारमिंद्रं प्रताययिः समुद्रज्येष्ठा उ
 मा सश्वर्षणी धृतः तच्च विभुवरिणो मिदं विष्णुर्येनः स पन्नावरुणः प्राविता
 शं नोऽत्र एकपाडतनो हिवुध्मिः प्रधागा एषा उषाः परेयिवांसमित्यष्टा
 विशतिर्नक्षत्रदेवतामंत्राः ॥ ११ ॥ ब्रह्मणस्पत इदं विष्णुः कुरु प्रायेति ब्रह्म
 विष्णुरुद्रमंत्राः ॥ १२ ॥ इति स्थापितदेवतामंत्राः ॥ ॥ ग्रहदेवाधिदेवा
 चरिक्पाला लोकपालकाः गणपत्यादयः पंचनक्षत्राणां च देवताः ॥ ब्र

सावित्र्युमयारुद्र इति स्थापितदेवताः॥ कुंजरुद्रजपस्यापि दशांशांशुतयः
 थक। अथामत इति चेव होतव्या सुत्रयोदशा॥ ७॥ वेदादयस्त्रयवकश्चलत्वा
 आथमरस्वती। मरुत्यर्जन्यवमवोविश्वेदेवाश्विनीसुतो॥ सविता व्याहृतिग
 ण इत्यस्थापितदेवताः॥ ८॥ अस्यामते सुमतिमिति रुद्रजपदशांशा होममं
 त्राः॥ अथ अस्थापितदेवता मंत्रा होमार्थमुच्यंते॥ अग्निमाले इषेत्वा अग्र
 आयाहि शानो देवीरिति वेदादि॥ वेदादयस्त्रयवकं सक्तुमिव पावकानो मरुतो
 मारुतस्वनः वौलुपर्जन्या यज्ञेनः सपत्ना उमा सश्व एषोऽपांशु विभुर्वारण्यं नृ

प्र

अ त स

१२

रादिमहाव्याहृतयश्चतस्र इति सप्तदशा स्थापितदेवता मंत्रा होममात्रप्रयो
 जनाः॥ ९॥ तदस्ति निप्रतिष्ठा मंत्रः॥ इति ग्रहादि स्थापनमुक्तं तदर्थं तन्मंत्राश्चो
 क्तास्तत्र मंगादयेषु क्ताः॥ १०॥ इति मंत्राः॥ अथ क्रमप्राप्ता मन्त्रे पशूनाः॥ आदि
 त्यादिनवग्रहेभ्यः स्थापितदेवता महितेभ्य इदमत्र चंदनमित्यादि॥ इति मन्त्रे पशू
 नाः॥ ११॥ आचमनं स्वस्त्ययनमारन्याधिश्रयणपर्यंता ऊर्वाङ्गिका प्राविता ततो अ
 हादीनां कलशस्य च स्थापनं मन्त्रे पशूनां च। विहीनमिदानीं उक्ता कर्मक्रमप्राप्ता
 अधिश्रयण उन्नराश्च तानिधारणया ऊर्वाङ्गिका विधीयते॥ १२॥ इतानि शारणं

उदगुक्षमनं। पार्श्वप्रक्षालनं। प्रत्यनिधारणं च। मन्त्रदशममिधो जुहुयात्।
 विल्लोहस्तोमि। इति कुम्भरावयो वामिदक्षिणान्यां हस्तान्यां युगपद्गुणं।
 चमग्रे हिरण्यमूषोभिर्जगती। उचमग्रे प्रमतिन्यस्माद्वा। यस्ये मे हिरण्यम
 नः कस्त्रिष्टुप्। उयस्ये मे हिंस्वाद्वा। इति नैऋत्यकोणाद्वारन्या विच्छिन्नं। रा
 रवदवक्रमीशानकोणपर्यंतं जुहोति। उअग्रे ये स्माद्वा उन्नरतः। उमो मा
 यस्माद्वा दक्षिणतः। मध्येन्या हुतयः। इत्याज्यनागां ता कुशंडिका। नतो ह
 प्रदिमं बंधि समिदाज्य होमादिकं। तद्यथा। आदित्यादिनवग्रहाणां आत्त

१३

स्तेनेत्यादिकैः स्वस्वमंत्रैः स्माहुतैरकादिममिधोमः। स्माहुतैरकादिममिधोममंत्राणां
 समिदाधानमंत्राणां च। अर्कः पलाशः खदिरोऽपामाग्रेथिपिष्यलः। अडंबरः शमी
 हवाकिशाश्च समिधः क्रमत्। एकैकस्य चष्टशतमष्टाविंशतिरेव वा। होतव्याम
 धुसर्पिन्यां दध्नात्तरेण चालुताः। इति यासु वल्क्यः। ॥ ७॥ उक्तमंत्रैः प्रंतिमंत्रं एके
 नस्मवेण नवग्रहेभ्य आज्य होमः। ततश्च रुहोमो वदानधर्मेणानथाहि। एकं घृत
 क्वत्वं। क्वविमुक्त्वा। अवदानद्वयं मेत्तरेण नस्मविमुक्त्वा। पुनः स्तुवः। अनिधारण
 द्वयं वरो। उअल्लेन न्यनस्माद्वा। पूर्वविच उष्टीतं लचा। उआप्यायस्वभ्य

स्वाहा॥२॥चतुर्गुण॥३॥अग्निमूर्ध्नि॥तिस्वाहा॥३॥चतुर्गुण॥३॥उदुधधं॥वः॥स्वाहा॥४॥चतुर्गुण॥३॥उदुधस्यते॥अति॥त्रं॥स्वाहा॥५॥चतुर्गुण॥३॥उदुधकंते॥अ॥सु॥स्वाहा॥६॥चतुर्गुण॥३॥उदुधमग्नि॥र॥धः॥स्वाहा॥७॥चतुर्गुण॥३॥उदुधकयानवित्र॥ता॥स्वाहा॥८॥चतुर्गुण॥३॥उदुधकेतुंलएवत॥या॥स्वाहा॥९॥आ॥त॥ल॥ले॥ने॥त्या॥दि॥मं॥त्रैः॥धृ॥ता॥क्त॥निल॥य॥व॥हो॥मो॥ग्र॥ह॥दे॥वा॥धि॥दे॥व॥ता॥दि॥स्था॥पि॥न॥दे॥व॥ता॥न्योः॥स्था॥पि॥न॥दे॥व॥ता॥न्य॥श्र॥य॥था॥श॥क्ति॥अ॥ष्टो॥त्तर॥म॥ह॥स्त्रं॥उ॥रा॥न॥म॥ष्टो॥त्तरं॥तथा॥अ॥ष्टा॥विंशति॥र॥ष्टो॥वा॥ए॥कै॥क॥स्य॥उ॥हो॥म॥ये॥त्॥प्र॥थ॥मो॥यु॥न॥हो॥मः॥म्या॥ह्न॥त्त॥हो॥म॥स्त॥तः॥परः॥॥तृतीयः॥कोटि॥हो॥म॥स्तु॥म॥र्व॥का॥म॥फल॥प्र॥दः॥आ॥धु॥नि॥का॥अ॥रा॥का॥

स्त्वेवं कुर्वन्ति। तिलयवाक्यनिर्देशः॥ प्राप्ते च पुनरुक्तं गङ्गां जीर्णं बीरं बीजं पूरकं। उन्न
तीनालिकेरं च दृष्टिमानियथाक्रमं॥ आल्लक्ष्मणेनैत्यादिमंत्रैः प्रचुर्वं फलां कुनिष्ठा
अग्निं हतमित्यादिनिःप्रत्येकं तिलयवाक्यनिष्ठा॥ कद्रुशायगौरीर्मिमायेत्यादिनिः
प्रत्येकं तिलयवाक्यनिष्ठा॥ एंडमा० प्रत्येकं॥ गणानां० प्रत्येकं॥ जातवेदमे०॥ इ
त्यादिप्रत्येकं॥ जातवेदमइत्यनेन घृताक्तमर्षयिहोमः॥ अग्निर्होमः॥ प्रतिमंत्रं॥
तिलयवाक्यनिष्ठा॥ ब्रह्मणस्पते०॥ इदं विष्णु०॥ कद्रुशाय०॥ रुद्रजपस्य दशांशो
मः॥ अस्यामने सु० इविः स्वाहा॥ आकृतिः॥ इततोऽस्थापितदेवताहोमः॥ अग्नि

मालेईषेचा इत्यादिनिःप्रत्येकं च त्र्यंकेन सक्तुमिवेत्यादिनिबद्धसंतैः प्रत्येकं आ-
 कृतिर्यं बकमित्यनेन मंत्रेण घृताक्तगुणुलस्य होमः। नतिलयवानां। मक्तु-
 मिवेति पयोऽवशिर्कराशतपत्रमिश्रान्तालितं इत्यान्नुदुयात्। ननु नि-
 लयवान्॥ पावकाद् इत्यादिनिःश्लिलयवानेव॥ इत्यस्थापितदेवता होमः॥
 इति होम समाप्तः॥ ७॥ नतो विस्तरेण यजमानो ग्रहपूजां कुर्यात्॥ तथा हि॥ अथ
 श्रीदेशोच। मुनस्य विवाहोऽर्थः आदित्यादिः प्रीत्यर्थं आदित्यादिनः मानुकुला-
 र्थं आदित्यादिन वग्रहाणां स्थापितदेवता महितानां पूजनमहं करिष्ये॥ स्याद्

११

कचंदनमिनस्य कुजस्य वर्णं श्रीखंडमश्नितनयस्य सनागविम्य। गोरोचंदनसुर-
 गुरोः शशिनंदनस्य कस्तूरिकारविमुतादिषु चानुलेपः॥ रक्तश्वेते कमादद्यात् कण-
 वीरे कुसुमं कंचपकं शतपत्रं च जानीपुष्पं चामीतथा॥ पुष्पं चागम्यं प्रोक्तं विविन्न-
 गणियथाक्रमं॥ याज्ञवल्क्यः॥ गुजे दनं पायसं च हविष्यं क्षीरपाष्टिकं। दधौ दनं हवि-
 श्रुणं मांसं विन्नान्नमेव च॥ रक्तचंदनमादित्याय श्रीखंडं सोमाय रक्तचंदनकुं-
 सं वा अंगारकाय। गोरोचनकेसरं वा बुधहृदस्यति वा न्यां। श्रीखंडं शुक्राय। कस्तू-
 रिकाशानिराहु न्यां। विविन्नचंदनकेतु न्यां॥ रक्तकणवीरमादित्याय। श्वेतकण

वीरं सोमाय। ऊसुं न कर्मगारकाय। चंपकं बुधाय। शनपत्रं हृस्वतये। जाना पु
 षं शुक्राय। शमी पत्रं शनैश्चराय। चंपकं बुधाय। अगस्त्यं पुष्पं राहवे। विचित्र
 पुष्पं केतुन्यः॥७॥ कुंदरादिधूपः। उक्तधूपानावेगुगुलः। नववर्त्तिभुतोद
 पः॥ गुजेदनमादित्याय। घृष्टतपायसं सोमाय। हविष्यान्नमंगारकाय। क्षी
 रषाष्टिकं बुधाय। दध्यौदनं हृस्वतये। मोदकं शुक्राय। सघृतं चूलीन्तं मारवा
 न्नशानैश्चराय। मांसं मोदनं संयुक्तं राहवे। वित्रोदनं केतुन्यः॥ मोक्षसर्वे चं
 दनानि। दिवाकर ऊजान्यादिदायये प्रक्तचंदनं। चंद्रे च नागविचैव श्रीखंडं

१५

च प्रदापयेत्॥१॥ कुंकुमेन संयुक्तं श्रीखंडं जीवसोम्ययोः॥ अगारं चंदनं दद्या
 त्काकं च कजैषु च॥२॥ राहवे ऊदरकं धूपं शनिनस्तुष्टनाक्षना॥ नौमे मज्ज
 रसं चैव अगारं च बुधेतथा॥३॥ मिरुकं गुरवे दद्यात्तुक्ने विल्वागुरुं तथा॥ गुगु
 लं मंदवारं तुलाक्षारं राहो च केतवे॥४॥ पूर्वोक्त ऊदरकादिधूपानावे सर्वेषां
 गुगुलखेधूपः॥ तथा च याज्ञवल्क्यः॥ धूपो देयश्च गुगुल इति॥ ततो दीपं लवा
 निवेद्यं देयं॥ मोक्षसर्वे च॥ गुजेदनं राहवे दद्यात्तुक्राय घृतमोदकं। मिश्रितं घृतमा
 र्वैश्चानि वेद्यं स्याच्छनैश्चरे॥ राहोर्मोदने दद्यात्केतोश्चित्रोदनं तथा॥ ॥

अथ पूजाविधिः॥८॥ अ॥ यजमान आचमनं प्राणायामं च त्वा॥ अथ
 श्री० देवोच्चुतस्य विवाहो० मिथ्यार्थं च॥ आदित्यादि नवग्रहेभ्यः स्थापितदे
 तासहितेभ्यः पूजनमहं करिष्ये॥ आदित्यादिकेभ्योपर्यंत्यः अग्न्यादिग्रह
 देवतान्यः इदमंत्रः॥ इक्ष्वाक्यधिदेवतान्यः इदमंत्रः॥ इंद्रादिदिक्यालेभ्यः
 इदमंत्रः॥ इंद्रादिलोकपालेभ्यः इदमंत्रः॥ गणेशादिपंचभ्यः इदमंत्रः॥ अग्न्या
 दिनक्षत्रदेवतान्यः इदमंत्रः॥ रुद्रकुंभोपरिब्रह्मविष्णुरुद्रेभ्यः इदमंत्रः॥
 आदित्यादि इदं चंदनां इत्यादि पूर्वैर्भ्यः स्वस्वमंत्रैः पूजा॥ घृणुः॥ दीपः॥ अर्घ्यः॥

१७

तस्य मंत्रः॥ शक्तादिफलानि दद्यात्॥ नागवल्लीदलं शुभं पूगीफलसमचि
 तां कपूरेण ममायुक्तं तांबूलं प्रतिगृह्यतां॥ नैवेद्यं॥ अत्र० क्षतानि आदित्या
 दिनवग्रहेभ्यः स्थापितदेवतासहितेभ्यो वः स्वाहा॥ आरात्रिकं॥ नमो ब्रह्मणे
 ऋक्षये देवामो ऋक्ष विश्वतश्चक्षुः॥ ऋक्ष॥ इदमारात्रिकं आ० वः स्वाहा॥
 अत्रा पुनः पुष्पैः पूजा॥ आरात्रिकचंदनां नमस्कारः॥ आ० केभ्योपर्यंत्यो न
 मः॥ प्रार्थना॥ आयुर्विद्यां धनं दत्तयशः शौर्यं च पुष्कलं॥ पुत्रान् रत्नसुखं दत्त
 मवाक्का मांश्च दत्ताम॥ पूजा सकल्यः॥ रक्तचंदनादिचंदनैः रक्तकवीणरादि

चंदनैः कृष्णरात्रिकैः अनया यथास्तन पूजयान गवंतः औरक्त कण बीरादियु
 धैः कुंदादि धूपैः शस्तारि फलैः पुजे दनारिने वेद्यैः कर्पूरात्रकैः अनया य
 थास्तन पूजयान गवंतः आदित्यादि ग्रहाः स्थापित देवता सहिताः प्रीयतां
 जलं जले ॥ वक्रि पूजा ॥ आदित्ये कपिलो नाम पिंगल सोम उच्यते ॥ धूमकेतुः सु
 था नौ मेज वरात्रि बुधोऽस्मृतः ॥ गुरो चैव शिखी नाम शुक्रे न वति हाटकः ॥ शनि
 श्वरे महातेजा राहो कनौकता शनैः ॥ इति वक्रौ पुष्प प्रक्षेपः ॥ बलिदानं ॥ हो
 मं कुंजं परितः ॥ श्वदिदं यदि ह्यनुक्रमेण ॥ ज्ञाता ० ५ ॥ इन्द्राय नमः ॥ इन्द्रानुचरे

१८

न्योनमः ॥ इति पूर्वस्यां च नो अग्ने नो ॥ अग्नये नमः ॥ अग्नानुचरे न्योनमः ॥
 एवं क्रमेण ॥ यस्मिन्नुत्तेति ॥ यमाय नमः ॥ यमानुचरे न्योनमः ॥ प्रतार्यायु
 तां ॥ निरुतये नमः ॥ निरुत्यनुचरे न्योनमः ॥ उदुत्तमं वरुण ॥ वरुणाय ॥ वरु
 णानुचरे न्योनमः ॥ आनो नित्युद्भिः ॥ वायवे ॥ वायुनुचरे न्योनमः ॥ वयं सोम ॥
 सोमाय नमः ॥ सोमानुचरे न्योनमः ॥ तमीशानं ॥ इशानाय नमः ॥ इशानानुचरे
 न्योनमः ॥ अस्मे रुद्रा ॥ रुद्राय ॥ रुद्रानुचरे न्योनमः ॥ इति शानी प्राच्यो मध्ये
 ॥ स्योना पृथिवि ॥ पृथिव्यै ॥ पृथिव्यनुचरे न्योनमः ॥ इति वायवि पश्चिमयो मध्ये ॥

॥ ॥ पूर्यस्मिन्निः॥ घृतस्य स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
स्वदं कर्तुं उत्तमं पदं वस्त्रं न मुक्ता॥ ततः स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
मुद्रां स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
न॥ पूर्वं आन्यानां नां कर्तुं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
वदानं॥ उपरि स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
शनिं॥ समकं॥ उत्तुः स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
अथाश्वमेधेन निशस्तिश्च मयमिचमया अमि॥ अथासामनमात्तनोया सं

वमृहिषे॥ अथानः कृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
शास्त्रां स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
अथेवमिस्मि॥ शनिं कृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं स्मृत्तुष्टयं
रमा परनिचचेन मार्जनं॥ पवित्रे अथोपस्तिष्ठा॥ वृद्धिर्हिमि॥ ततो होमसंकल्पः
॥ पुण्याहं दीर्घमायुरस्तु॥ शिवा॥ सोम॥ अ॥ दीर्घ॥ पु॥ वृ॥ ध॥ इ॥ अ॥ य॥ दि॥
अस्मिन् ग्रहशान्तिकर्मणि यद्यद्द्वयं वा कदाचन संख्याकं येन येन मंत्रेण कृतं य
स्यै देवता यैतन्न द्वयं तावन्न व संख्याकं तेन तेन मंत्रेण कृतं स्यैतन्न स्यै देवता

येनममइति। जलो। करसंपुटं च। मा मा देवता सुप्रीता शांतिदा पुष्टिदा वरदा
नवंतु॥ दक्षिणा संकल्पः॥ अस्य ग्रहशांति कर्मणः प्रतिष्ठा मिथ्यं सर्वानि
ष्टप० र्थं आदिता दिन० प्रीत्यर्थं धेन्वाद्यक्त दक्षिणा निश्रये यथापरि कल्पितं द
व्यं आचार्य प्रमुख ऋषि जापके चोः इंसं प्रददे। यो य० तां। धेनुः शंख म्मथान
दान देम वा मोहयः क्रमात्। लक्षा गौराय संछा गं एता वै दक्षिणाः स्मृताः॥
न्यसी संकल्पः॥ अस्य ग्रहशांति कर्मणः प्र० र्थं न्यूनानि रिक्त परिपूर्ण र्थं य
थो आ हां न्यसी दक्षिणां नाना गोत्रे न्यो ब्रा० दे० यो० तां। उदक्षिणाः पांडु।

ब०दी०पु०य०नि०आदि०तां प्र०स्था०व०उ०अनि०आ०पुण्या०पुण्या
हं०उ०इ०इ०उ०कल्या०३०उ०स्व०उ०॥ अस्य नवग्रहाणां तिकर्मणो य०स्त्रुष्ट
हे०उ०स्त्रु॥ ॥ अनिषेकः॥ सज्जनैः सह पूर्वा निमुखे यज्ञमाने वृक्षानुक्रमेण
उपविष्टेत्। रुद्रकलशान्नाम्न पानेण जलमुहस्य तेषां शिरः सुकृत्तयः॥ तत्र
मंत्राः॥ अबयोयंति शुकः॥ आपरहाउ शुकः॥ १५ मं मे मंगं गे शुकः॥ १६ समुद्रज्येष्ठा
शुकः॥ १७ सहस्राक्षं शत धारं मृषिनिः पावनं च तानेन त्वामनिषिंवा मिपावमा
न्यः पुनं बुते॥ १८ नगं ते वरुणो राजानं गं मूयेष्टि हस्यति॥ १९ नगमिं द्रुश्च वायुश्च न

गंमप्रपयोदः॥२॥यत्नेकेरोषुदो जायंसीमंतेयचमूर्द्धनि।ललाटेकस्यो
 रहारापस्तद्धंउतेसदा॥३॥अमृतानिषेकोअमृत॥मांगल्यं॥कुंकुमेनमा
 हतेन॥ग्रहाणांआशिषोशलादिफलानिवृद्धानुक्रमेणतेषांहस्तेऽर्पयेत्॥
 आज्याकस्तवेणहोमविन्दतिगृहीचातेषांहस्तेकुंकुमेनैवमांगल्यविन्दत्या
 कार्यं॥प्रथमग्रहादीनांवक्षपिनांपश्चातेषां।आशीवदिः॥तेन्यत्राचमनंदेयं॥
 पूर्ववर्हिहोमांताकुशंडिका।ललाहोमसंकल्पाद्यवातरंचलतं॥इदानींप्रणी
 ताविमोकादिसमाप्तिपर्यंताकुशंडिकाप्रारभ्यते॥प्रणीताविमोकः॥ब्रह्मणे

पूर्णपात्रं।अस्यग्रहान्तिकर्मणिःसमृद्धर्थेइदंपूर्णपात्रंमहिरण्यंब्रह्मचर
 न्यमहंसंप्रददे॥ब्रह्मोअर्जुनः।कर्मपिवर्गेब्रह्मणानिजतं।अस्यनवग्रहशां
 र्थंन्यूनानिरिक्तपरिपूर्णार्थिकमंगिदेवतानांप्रीत्यर्थंयथासंपन्नेनान्नेनह०ब्राह्म
 णमोक्तंनानर्पयिष्ये।नेगवत्यःकमंगिदेवताःप्रीयतां॥शानःपंचोनाशांतिः॥शं
 नइद्राग्रीवगश्चित्रयोवैयहृदतिजपत्॥अस्यनवग्रहान्तिकर्मणोयंचून्यूनानि
 रिक्तंन०सु।गृहे०३०।सु॥वचुर्निश्च०नमः॥यस्यस्मृ०तं॥श्रीयत्पुरुषायनमः॥
 ॥इति कुशंडिकाममाप्ता॥ततोग्रहादीनांविमर्तनं।उतिष्ठब्रह्मणस्पतइतिरुच

॥ इति ग्रहशान्तिः समाप्ता ॥ ॥ ठ ॥ ॥ ठ ॥ ॥ श्री ॥ ॥ ठ ॥ ॥ विवाहादिशुचक
मादिविनायकशान्तिः ॥ ग्रहशान्तिः ॥ तत्प्रतिनिधौ ब्राह्मणो ज्ञानं वा ॥ स्नानं स
ध्यावंदनं तर्पणं वैश्वदेवः सर्वसायेन ॥ देवपूजालिखितगणेशपूजा ॥ ग्रहनि
र्गमवामेव वसोदशिचवेदिका ॥ कार्यविवाहे विद्वद्दिग्देवे पूर्वदिक्षिते ॥ १ ॥ गृ
हे वै पश्चिमदारे तथोत्तरएव वा वेदिका च वसोदशिग्रहनिर्गमदिक्षिते ॥ २ ॥ अ
थ वर्णकाचारः ॥ मातृस्त्रापनं वसोदशि ॥ वृद्धिश्चाङ्गतेषां प्रकारः ॥ गौरीयस्त्राशच
मेधासावित्री विजया जया ॥ देवसेना स्वधा स्वाहा मानरो लोकमानरः ॥ धृतिपु